

การศึกษาการตั้งชื่อเพลงไทยเดิม¹

A STUDY OF NAMING IN THAI CLASSICAL SONGS

ราชันย์ ปรีกษา²

อุมารัตน์ สังขมาน³

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อจำแนกความหมายชื่อเพลงไทยเดิม โดยข้อมูลที่ใช้ในการวิเคราะห์เป็นชื่อเพลงไทยเดิมจำนวนทั้งสิ้น 981 เพลง จากสารานุกรมศัพท์ดนตรีไทยฉบับราชบัณฑิตยสถานจำนวน 3 เล่ม โดยใช้แนวคิดการจำแนกประเภทความหมาย (Categorization) ในการวิเคราะห์

ผลการศึกษาชื่อเพลงไทยเดิมปรากฏทั้งในส่วนหลักและส่วนขยายมีจำนวนกลุ่มความหมาย 15 กลุ่ม กลุ่มความหมายที่ปรากฏทั้งในส่วนหลักและส่วนขยาย ได้แก่ ชาติพันธุ์ คำกิริยาแสดงอาการและท่าทาง สัตว์ ธรรมชาติ มนุษย์ โลกตามจินตนาการ สถานที่ สิ่งของ และคำแสดงจำนวน ส่วนกลุ่มความหมายที่ปรากฏเฉพาะในส่วนหลัก ได้แก่ ประเภทเพลง ชื่อตัวละคร อาวุธ ภัยวาระ โรค และยุคสมัย ส่วนกลุ่มความหมายที่ปรากฏเฉพาะในส่วนขยาย ได้แก่ เครื่องดนตรี ทิศ สี รูปร่าง เพศ และคำบอกลักษณะ

จากการศึกษาชื่อเพลงไทยเดิมสามารถสะท้อนให้เห็นถึงสภาพสังคมไทยที่มีความสัมพันธ์กับต่างประเทศมาช้านาน การเป็นสังคมเกษตรกรรมและรวมทั้งสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติ และวัฒนธรรมของชาติที่หลากหลาย

คำสำคัญ: การตั้งชื่อ, เพลงไทยเดิม, อรรถศาสตร์ชาติพันธุ์

¹ บทความนี้เป็นส่วนหนึ่งในวิทยานิพนธ์ตามหลักสูตรระดับปริญญาโท บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

² นักศึกษาหลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาภาษาศาสตร์ประยุกต์ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

³ อาจารย์ ภาควิชาภาษาศาสตร์, คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

ABSTRACT

The objective of this study was to categorize the given names of Thai Classical songs. In this study a total of 981 songs were derived from three encyclopedias issued by the Thai Royal Institute. The selected songs were analyzed with Categorization.

Findings revealed that these are fifteen semantic groups of the names of Thai classical songs which appeared both in its core elements and modifiers. The semantic ones appearing both across the core elements and modifiers were named according to ethnic groups, action and behaviors, animals, nature, human being, imaginary world, places, things, and numeral terms. The semantic groups merely found only in the core elements were named according to music types, names of characters, weapons, organs, diseases, and periods. Meanwhile, The semantic groups found solely in the modifiers were named according to musical instruments, directions, colors, shapes, sex and descriptors.

Names of Thai classical songs reflect Thai society illustrated as the country with foreign relations, agricultural land, and the diversity of environment and culture.

KEYWORDS: Naming, Thai Classical songs, ethnosemantics

0. บทนำ

เพลงไทยเดิมผูกพันกับคนไทยมาเป็นเวลานาน และเป็นที่ยอมรับในสังคมไทยว่าเป็นเอกลักษณ์ของชาติไทย สุภาวดี เนียมประเสริฐ (2552: 6) ให้ความหมายของเพลงไทยเดิมว่า เป็นบทเพลงที่มีเนื้อหาสะท้อนสภาพชีวิต สังคม และวัฒนธรรมไทย โดยมีท่วงทำนอง คำร้อง และลีลาการขับร้องที่เป็นแบบแผน รวมทั้งมีลักษณะเฉพาะตน จากนิยามดังกล่าวสามารถตีความได้ว่าเพลงไทยเดิมว่ามีลักษณะสำคัญสามประการ ได้แก่ ประการแรกเพลงไทยเดิมสะท้อนสภาพชีวิต สังคม รวมทั้งวัฒนธรรมของไทย ประการที่สองเพลงไทยเดิมมีท่วงทำนอง คำร้อง ลีลาการขับร้องที่เป็นแบบแผนและมีความสัมพันธ์กับวรรณคดีไทย และประการสุดท้ายเพลงไทยเดิมมีลักษณะเฉพาะ โดยเฉพาะในการตั้งชื่อเพลง มนต์รี ตราโมท (2540: 95 – 97) ได้กล่าวถึงการตั้งชื่อเพลงไทยเดิมว่า การตั้งชื่อเพลงมีการตั้งชื่อตามสำเนียงของเพลง เช่น ลาว แยกจิ้น พม่า เขมร หรือการตั้งชื่อตามทำนองเพลง เช่น ลมพัดชายเขา มอญร้องไห้ ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงค่านิยม ความเชื่อ และทัศนคติ ผ่านความหมายของชื่อเพลง

งานวิจัยที่ศึกษาเกี่ยวกับชื่อมีจำนวนมาก และสามารถสรุปผลการศึกษาได้ 3 ประเด็น ได้แก่ การตั้งชื่อบุคคล การตั้งชื่อสถานที่ คำเรียกชื่อพืช โดยปรากฏงานวิจัย ดังรายละเอียดต่อไปนี้

การศึกษาการตั้งชื่อบุคคล มีผู้ศึกษาถึงชื่อจริง ชื่อเล่น และชื่อสกุล ได้แก่ สุภาพรณ ณ บางช้าง (2527) วนิดา เจริญสุข (2532) วรางคณา สว่างตระกูล (2540) ปานทิพย์ มหาไตรภพ (2545) และสมชาย สำเนียงงาม (2545) งานวิจัยเหล่านี้ได้ศึกษาเรื่องจำนวนพยางค์ ที่มา รูปแบบทางเสียง และความหมายของชื่อ โดยผลการศึกษาพบว่า การตั้งชื่อของกลุ่มชาติพันธุ์หนึ่งในแต่ละยุคสมัยแตกต่างกัน เช่น การเพิ่มจำนวนพยางค์ในการตั้งชื่อให้มากขึ้น การใช้ภาษาต่างประเทศในการตั้งชื่อมากขึ้น รูปแบบทางเสียงในชื่อจริงและชื่อเล่นของบุคคลในครอบครัวจะมีความสัมพันธ์กันมากขึ้น ความหมายของชื่อนิยมใช้ความหมายที่เป็นสิริมงคลมากที่สุด ความหมายของชื่อเหล่านี้ล้วนสะท้อนให้เห็นถึงลักษณะทางสังคม และวัฒนธรรมของกลุ่มชนนั้น ๆ ได้

การศึกษาการตั้งชื่อสถานที่ การศึกษาเกี่ยวกับชื่อหมู่บ้าน ชื่อตำบล ชื่อร้านค้าต่าง ๆ เช่น งานวิจัยการตั้งชื่อหมู่บ้านโดย Boas (1964) ที่ได้ศึกษาชื่อทางภูมิศาสตร์ของชาวอินเดียน งานวิจัยของปราณี กุลวณิชย์ (2535) ปรีศณี อังรังโสติสกุล (2550) น้อยนุช มณีอินทร์ (2543) ที่ได้ศึกษาความหมายในการตั้งชื่อหมู่บ้าน ผลการศึกษางานวิจัยเหล่านี้สะท้อนให้เห็นถึงวัฒนธรรม สภาพชีวิตความเป็นอยู่ และสภาพสิ่งแวดล้อมของชนชาตินั้น ๆ ส่วนงานวิจัยที่ศึกษาการตั้งชื่อร้านค้า เช่น วิยะดา จงบรรจบ (2534) รติการณ สุขเกษม (2544) และนครวัฒน์ สาระ (2550) ซึ่งศึกษาวิธีการประกอบคำ ที่มาของภาษาและ

ความหมาย ผลการศึกษาดังกล่าวสะท้อนให้เห็นถึงแนวคิดการตั้งชื่อเพื่อให้เกิดความเจริญรุ่งเรือง ความมั่งคั่ง ความร่ำรวย และความเป็นสิริมงคล

งานวิจัยเกี่ยวกับการศึกษาชื่ออื่น ๆ เช่น คำเรียกชื่อพี่ คำเรียกผัก และคำเรียกข้าว งานวิจัยที่ศึกษาประเด็นนี้ เช่น วาทิต พุ่มอยู่ (2548) ศึกษาคำเรียกชื่อข้าวในภาษาเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ อุมารณณ์ สังขมาน (2554) ศึกษาเรื่องการตั้งชื่อภาษาไทยของผักพื้นบ้านในจังหวัดสระบุรี งานวิจัยดังกล่าวได้ศึกษาในประเด็นเรื่องการจำแนกประเภทและการจัดหมวดหมู่ของคำเรียกชื่อต่าง ๆ ซึ่งผลการศึกษาการจำแนกประเภทและการจัดหมวดหมู่ในแต่ละสังคมมีระบบการจัดหมวดหมู่สิ่งรอบกายแตกต่างกันออกไป ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับกรอบทางสังคม วัฒนธรรม สภาพแวดล้อมและประสบการณ์ของบุคคลหรือกลุ่มชนชาตินั้น

งานวิจัยข้างต้นใช้ทฤษฎีทางภาษาศาสตร์ชาติพันธุ์ ทั้งนี้เพื่อศึกษาและทำความเข้าใจถึงความรู้สึกนึกคิดของกลุ่มชาติพันธุ์ รวมทั้งการมองโลกของกลุ่มชนชาตินั้นที่สะท้อนความหมายจากชื่อการศึกษาชื่อเพลงที่ผ่านมาเป็นการใช้ภาษาในบทเพลงลูกทุ่ง และเพลงไทยสากล การศึกษาความหมายของชื่อเพลงไทยเดิมจึงเป็นหัวข้อหนึ่งที่น่าสนใจเพราะความหมายของชื่อเพลงไทยเดิมน่าจะสามารถสะท้อนให้เห็นถึงความรู้สึกนึกคิดของคนไทยจากการตั้งชื่อเพลงได้ วัตถุประสงค์ของการวิจัยนี้จึงศึกษาเพื่อจำแนกประเภทความหมายของชื่อเพลงไทยเดิม

1. วิธีดำเนินการวิจัย

การดำเนินการวิจัยมี 3 ขั้นตอน ได้แก่ การเลือกแหล่งข้อมูล การเก็บรวบรวมข้อมูลและการวิเคราะห์ข้อมูล ดังรายละเอียดต่อไปนี้

1.1 การเลือกแหล่งข้อมูล

แหล่งข้อมูลที่ใช้ นำมาจากรายชื่อเพลงไทยเดิมจากสารานุกรมเพลงไทย ฉบับราชบัณฑิตยสถาน เนื่องจากสารานุกรมเพลงไทยมีคณะกรรมการฝ่ายดนตรีไทยจากราชบัณฑิตยสถาน ซึ่งเป็นผู้เชี่ยวชาญด้านดนตรีไทยเข้าร่วมเป็นคณะกรรมการในการจัดทำสารานุกรมในครั้งนี้จึงมีความน่าเชื่อถือและครบถ้วนมากที่สุด

1.2 การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลแบ่งเป็น 2 ขั้นตอน ขั้นตอนแรกเป็นการเก็บรวบรวมรายชื่อเพลง และขั้นตอนที่สองเป็นการคัดเลือกชื่อเพลง ดังรายละเอียดต่อไปนี้

ก. การเก็บรวบรวมรายชื่อเพลงเป็นการใช้ข้อมูลจากสารานุกรมเพลงไทยเดิมฉบับราชบัณฑิตยสถานจำนวน 3 เล่ม ได้แก่ สารานุกรมศัพท์ดนตรีไทยภาคประวัติและบทร้องเพลงเถา

สารานุกรมศัพท์ดนตรีไทยภาคประวัติและบทร้องเพลงดับเพลง หน้าพาทย์และเพลงใหม่โรง และ สารานุกรมศัพท์ดนตรีไทยภาคประวัติเพลงเกร็ดและเพลงละครร้อง ทั้งนี้สามารถรวบรวมรายชื่อเพลงไทย เดิมได้ทั้งหมด 1,237 เพลง

ข. การคัดเลือกชื่อเพลงมีเกณฑ์ในการพิจารณาดังต่อไปนี้

1) การคัดเลือกชื่อเพลงโดยพิจารณาชื่อเพลงที่ซ้ำกันออก การคัดเลือกนี้คัดเลือกจากเพลง ดับ เพลงใหม่โรง เพลงหน้าพาทย์ บทมโหรีและเพลงเกร็ดที่มีชื่อเพลงซ้ำกัน ทั้งนี้เพราะชื่อเพลงบางชื่อใน แต่ละเพลงที่เหมือนกันมีความแตกต่างกันในเรื่องอัตราจังหวะเท่านั้น ในงานวิจัยนี้จึงเก็บข้อมูลเพียงหนึ่ง ชื่อเพลง

2) การคัดเลือกชื่อเพลงโดยที่เพลงประเภทบทมโหรีปรากฏชื่อตอนในส่วนหลังของชื่อเพลงใน ส่วนนี้จึงไม่ได้นำส่วนดังกล่าวมาวิเคราะห์ เนื่องจากเป็นชื่อตอนของบทมโหรีและไม่ได้เป็นส่วนของชื่อเพลง เช่น บทมโหรีเรื่องรามเกียรติ์ ตอนศึกพรหมาสตร์ จึงใช้ข้อมูลเฉพาะชื่อเพลง คือ “รามเกียรติ์” เท่านั้น ดังนั้น ด้วยเกณฑ์ดังกล่าวทำให้เหลือข้อมูลเพลงไทยเดิมทั้งหมดจำนวน 981 เพลง

1.3 การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ความหมายชื่อเพลงไทยเดิมใช้วิธีการจำแนกประเภทความหมาย (Categorization) ซึ่งแบ่งการวิเคราะห์ออกเป็น 2 ขั้นตอน ได้แก่ การจำแนกความหมายในส่วนหลักและส่วนขยาย และการ จัดกลุ่มความหมาย ดังมีรายละเอียดต่อไปนี้

ก. การจำแนกส่วนหลักและส่วนขยาย โดยนำข้อมูลชื่อเพลงไทยเดิมทั้งหมด 981 เพลง จำแนก ส่วนหลักและส่วนขยายออกจากกัน การแยกส่วนหลักและส่วนขยายตามเกณฑ์การจำแนกคำของอมรา และคณะ (2546) จึงให้คำจำกัดความของส่วนหลัก ว่าหมายถึงส่วนที่ทำหน้าที่เป็นแกนของชื่อเพลง และ ต้องปรากฏเสมอ ในกรณีที่ชื่อเพลงมีลักษณะเป็นวลี หรือเป็นประโยคจะพิจารณาให้ส่วนที่อยู่ข้างหน้าเป็น ส่วนหลักของวลีและส่วนที่เป็นประธานเป็นส่วนหลักของประโยค นอกจากนี้ปานทิพย์ มหาไตรภพ (2545) ได้กล่าวถึงส่วนหลักว่าเป็นส่วนที่ต้องปรากฏเสมอ ทั้งคำโดดหรือคำประสมที่ปรากฏเป็นส่วนแรกของชื่อ อมราและคณะยังกล่าวถึงส่วนขยายว่าหมายถึงส่วนที่ทำหน้าที่ให้ความหมายเพิ่มเติมแก่ส่วนหลักและ ปรากฏหลังส่วนหลัก ดังนั้นในกรณีที่ชื่อเพลงเป็นคำโดด เช่น โสน ยโสธร งานวิจัยนี้จะจัดให้เป็นส่วนหลัก เท่านั้น

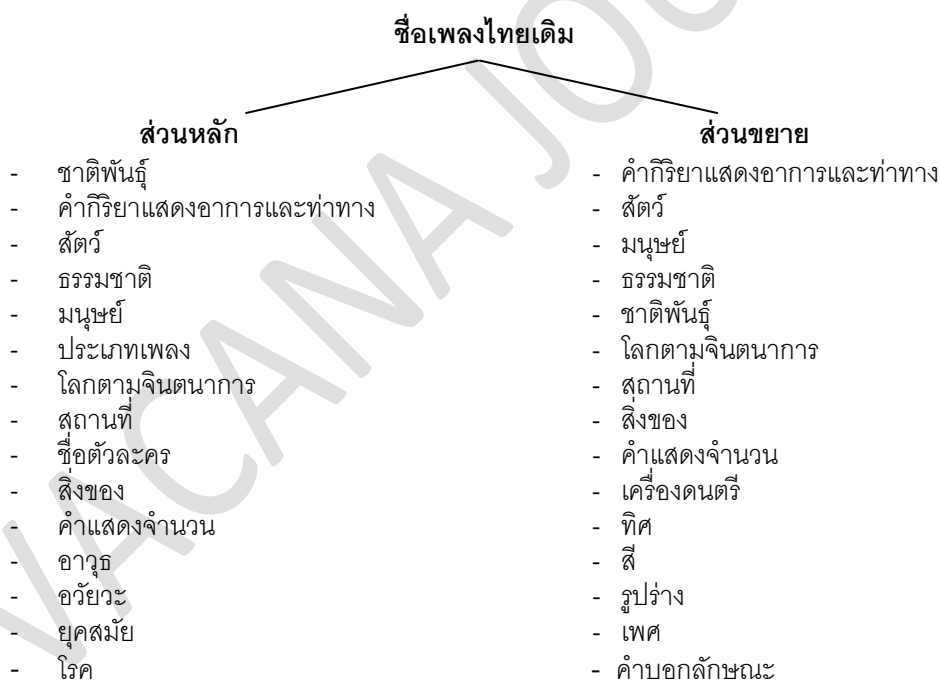
ข. การจัดกลุ่มความหมายในงานวิจัยนี้ใช้แนวคิดการแบ่งกลุ่มความหมายของตามเกณฑ์ ของนวรรธน์ พันธุเมธา (2544) ใช้เป็นแนวทางในการจำแนกกลุ่มความหมายชื่อเพลงไทยเดิม ซึ่งสามารถ จำแนกได้ 2 ส่วน ได้แก่ ความหมายในส่วนหลัก และความหมายในส่วนขยาย เช่น เพลง “ค่างค่างกิน

กล้วย” คำว่า “ค่างคาว” เป็นส่วนหลักและจัดอยู่ในประเภทสัตว์ และ “กินกล้วย” เป็นส่วนขยายซึ่งจัดอยู่ในประเภทคำกริยาแสดงอาการและท่าทาง ซึ่งในงานวิจัยนี้ศึกษาเฉพาะกลุ่มความหมายในส่วนขยายที่เป็นส่วนประชิดกับส่วนหลักเท่านั้น และไม่ได้ศึกษากลุ่มความหมายในส่วนขยายย่อย คือคำว่า “กล้วย”

2. ผลการศึกษา

ชื่อเพลงไทยเดิมสามารถจำแนกกลุ่มได้เป็น 2 ส่วนตามโครงสร้างชื่อเพลง ได้แก่ ส่วนหลักและส่วนขยาย โดยส่วนหลักแบ่งได้เป็น 15 กลุ่มความหมาย และส่วนขยายได้แบ่งเป็น 15 กลุ่มความหมาย ดังแสดงตามภาพที่ 1

ภาพที่ 1 แสดงส่วนหลักและส่วนขยายของการจำแนกประเภทชื่อเพลงไทยเดิม

จากภาพที่ 1 แสดงให้เห็นว่าส่วนหลักและส่วนขยายในชื่อเพลงไทยเดิมปรากฏจำนวนกลุ่มความหมาย 15 กลุ่ม แต่มีกลุ่มความหมายที่แตกต่างกันดังจะกล่าวในรายละเอียดต่อไป

2.1 ความหมายในส่วนหลัก

ความหมายในส่วนหลักปรากฏกลุ่มความหมายทั้งหมด 15 กลุ่ม ดังแสดงในตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 1 แสดงค่าร้อยละของกลุ่มความหมายในส่วนหลัก

กลุ่มความหมายในส่วนหลัก	จำนวน	ร้อยละ
ชาติพันธุ์	281	28.64
คำกริยาแสดงอาการและท่าทาง	179	18.25
สัตว์	108	11.01
ธรรมชาติ	93	9.48
มนุษย์	88	8.97
ประเภทเพลง	83	8.46
โลกตามจินตนาการ	45	4.59
สถานที่	34	3.47
ชื่อตัวละคร	27	2.75
สิ่งของ	21	2.14
ค่าแสดงจำนวน	15	1.53
อาวุธ	3	0.31
อวัยวะ	2	0.20
ยุคสมัย	1	0.10
โรค	1	0.10
รวม	981	100

จากตารางที่ 1 แสดงค่าร้อยละของกลุ่มความหมายในส่วนหลักในชื่อเพลงไทยเดิม ซึ่งเรียงลำดับจากมากไปน้อย

ผลการศึกษาข้างต้นแสดงให้เห็นว่าในส่วนหลักที่มีความหมายชาติพันธุ์ปรากฏมากที่สุดร้อยละ 28.64 และกลุ่มความหมายที่ปรากฏรองลงมา ได้แก่ คำกริยาแสดงอาการและท่าทางร้อยละ 18.25 ส่วนกลุ่มความหมายโรคปรากฏน้อยที่สุด ร้อยละ 0.10 ซึ่งแต่ละกลุ่มความหมายมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

ก. ชาติพันธุ์

ชาติพันธุ์ หมายถึง กลุ่มที่มีเชื้อชาติเกี่ยวข้องกัน และที่แสดงเอกลักษณ์ออกมาโดยการผูกพันทางเชื้อชาติและสัญชาติเข้าด้วยกัน (ราชบัณฑิตยสถาน, 2542) ชาติพันธุ์ที่ปรากฏในส่วนหลัก

จำนวน 12 กลุ่ม ได้แก่ แยก เขมร ขอม ลาว จีน มอญ พม่า ไทย ฝรั่งเศส ญวน ยะวา และเงี้ยว กลุ่มความหมายชาติพันธุ์ปรากฏมากที่สุด โดยปรากฏชาติพันธุ์ “แยก” มากที่สุด การตั้งชื่อเพลงไทยเดิมที่บ่งบอกถึงชาติพันธุ์แยกเกิดจากการรับวัฒนธรรมอินเดียทั้งในด้านศาสนา ภาษา วรรณคดี และศิลปกรรมแขนงต่าง ๆ เข้ามาในวัฒนธรรมไทย (กรรณา กุศลาลัย, 2543: 58) นอกจากนี้สังคมไทยยังเป็นสังคมที่มีความสัมพันธ์กับต่างประเทศมาช้านาน การรับเอาวัฒนธรรมของเพื่อนบ้านเข้ามาในสังคมไทยจึงเป็นเรื่องปกติ ซึ่งเพลงที่มีลักษณะดังกล่าว เช่น

- (1) แยกรำดาบ
- (2) เขมรปากท่อ
- (3) จีนขลุ่ย

จากตัวอย่างที่ (1) – (3) จะเห็นได้ว่าส่วนหลักที่มีความหมายเกี่ยวกับชาติพันธุ์ ได้แก่ “แยก” “เขมร” และ “จีน” ซึ่งการใช้ชื่อกลุ่มชาติพันธุ์นำหน้าชื่อเพลงไทยเดิมเพื่อเป็นการบอกถึงที่มาและสำเนียงของเพลงนั้น ๆ ซึ่งสำเนียงของแต่ละกลุ่มจะมีลักษณะเฉพาะตนที่แตกต่างกับสำเนียงของกลุ่มชาติพันธุ์อื่น ๆ

ข. คำกริยาแสดงอาการและท่าทาง

คำกริยาแสดงอาการและท่าทาง หมายถึง การกระทำ อาการที่แสดงออกมาด้วยกาย (ราชบัณฑิตยสถาน, 2542) จากข้อมูลสามารถจัดประเภทของคำกริยาแสดงอาการได้เป็น 3 ประเภทย่อย ได้แก่ คำกริยาแสดงอาการ คำกริยาแสดงการประสม และคำกริยาบอกสภาพ และจากข้อมูลคำกริยาที่ปรากฏมากที่สุดคือคำกริยาแสดงอาการ ส่วนคำกริยาแสดงการประสมพบข้อมูลรองลงมา เป็นคำกริยาที่แสดงถึงการรับรู้ การรู้สึก ส่วนคำกริยาบอกสภาพพบจำนวนน้อยที่สุดตามลำดับ ดังตัวอย่างต่อไปนี้

- (4) ชมทะเล
- (5) ครุ่นคิด
- (6) ตั่งตั่ง

จากตัวอย่างที่ (4) – (6) ส่วนหลักมีความหมายเกี่ยวกับคำกริยาแสดงอาการและท่าทาง ได้แก่ “ชม” ซึ่งเป็นคำกริยาแสดงอาการ “ครุ่นคิด” ซึ่งเป็นคำกริยาแสดงการประสม และ “ตั่งตั่ง” ซึ่งเป็นคำกริยาบอกสภาพ

ค. สัตว์

สัตว์ หมายถึง สิ่งมีชีวิตที่แตกต่างจากพรรณไม้ มีความรู้สึกและเคลื่อนไหวไปเองได้ (ราชบัณฑิตยสถาน, 2542) จากข้อมูลสามารถจัดประเภทของสัตว์ได้เป็น 6 ประเภทย่อย ได้แก่ สัตว์ปีก สัตว์บก แมลง สัตว์เลื้อยคลาน สัตว์ครึ่งบกครึ่งน้ำและสัตว์น้ำ ดังตัวอย่างต่อไปนี้

- (7) นกเขาชะแมร์
- (8) นกสีชมพู
- (9) นกขมิ้นมอญ

จากตัวอย่างที่ (7) – (9) ส่วนหลักมีความหมายเกี่ยวกับสัตว์ ได้แก่ “นกเขา” “นก” และ “นกขมิ้น” ซึ่งเป็นสัตว์ปีก

ง. ธรรมชาติ

ธรรมชาติ หมายถึง สิ่งที่เกิดมีและเป็นอยู่ตามธรรมดาของสิ่งนั้น ๆ (ราชบัณฑิตยสถาน, 2542) ในที่นี้รวมถึงพืชด้วย จากข้อมูลสามารถจัดประเภทของธรรมชาติได้เป็น 3 ประเภทย่อย ได้แก่ ธรรมชาติบนพื้นดิน ธรรมชาติบนท้องฟ้า และพืช ดังตัวอย่างต่อไปนี้

- (10) บุหลันลอยเลื่อน
- (11) น้ำค้างตะวันตก
- (12) พระจันทร์ครึ่งซีก

จากตัวอย่างที่ (10) – (12) ส่วนหลักมีความหมายเกี่ยวกับธรรมชาติ ได้แก่ “บุหลัน” หมายถึง พระจันทร์ (ราชบัณฑิตยสถาน, 2542) “น้ำค้าง” และ “พระจันทร์” ซึ่งเป็นธรรมชาติบนท้องฟ้า กลุ่มความหมายธรรมชาติโดยส่วนใหญ่ปรากฏเพลงที่มีความหมายถึง “พระจันทร์” มากที่สุด เนื่องจากพระจันทร์เป็นสัญลักษณ์ที่สื่อความหมายถึงท่วงทำนอง ลีลา จังหวะที่สงบ เยือกเย็น ให้ความรู้สึกสดใส ดังเช่นแสงจากพระจันทร์

จ. มนุษย์

มนุษย์ หมายถึง คน หรือสัตว์ที่รู้จักใช้เหตุผลและมีจิตใจสูง (ราชบัณฑิตยสถาน, 2542) จากข้อมูลสามารถจัดประเภทของมนุษย์ได้เป็น 2 ประเภทย่อย ได้แก่ บุคคลทั่วไป หมายถึง คน มนุษย์ และบุคคลตามความเชื่อในศาสนา ประเภทย่อยที่ปรากฏมากที่สุด คือ บุคคลทั่วไป ดังตัวอย่างต่อไปนี้

- (13) นางให้
- (14) สาวเวียงเหนือ

(15) แม่วอนลูก

จากตัวอย่างที่ (10) – (12) ส่วนหลักมีความหมายเกี่ยวกับมนุษย์ ได้แก่ “นาง” “สาว” และ “แม่” ซึ่งเป็นบุคคลทั่วไป และพบว่าบุคคลที่เป็นผู้หญิงพบมากกว่าผู้ชาย เนื่องจากเพลงไทยเดิมมีเนื้อหาที่แสดงถึงการเคลื่อนที่ไปมาของตัวละครหรือการแสดงอารมณ์ในบทเพลง จึงนำบุคคลที่เป็นผู้หญิงมาถ่ายทอดอารมณ์เพลงมากกว่าเพศชาย

ฉ. ประเภทเพลง

ประเภทเพลง หมายถึง ประเภทของเพลงไทยเดิมที่สามารถบ่งบอกถึงจังหวะและทำนองเพลง จากข้อมูลสามารถจัดประเภทของประเภทเพลงได้เป็น 10 ประเภท ได้แก่ กราว ตรี ทวยอย คู่ ซ้ำ ดั้น ยิกัน ปะตง สามไม้ และสร้อย ประเภทเพลงจะบอกถึงลักษณะท่วงทำนอง จังหวะของบทเพลง และโอกาสในการแสดง ดังตัวอย่างต่อไปนี้

(16) กราวรำ

(17) ตระนอน

(18) ทวยอยเขมร

จากตัวอย่างที่ (13) – (15) ส่วนหลักมีความหมายเกี่ยวกับประเภทเพลง ได้แก่ “กราว” เป็นเพลงหน้าพาทย์ประกอบการยกทัพ “ตระ” เป็นเพลงหน้าพาทย์ที่ใช้บรรเลงประกอบการแสดงอิทธิฤทธิ์ และ “ทวยอย” เป็นเพลงหน้าพาทย์สำหรับประกอบอารมณ์เสียใจ เศร้าใจขณะที่เคลื่อนที่ไปด้วย

ช. โลกตามจินตนาการ

โลกตามจินตนาการ หมายถึง โลกที่มนุษย์สมมติขึ้นว่ามีจริง และเป็นความเชื่อต่อกันมา ได้แก่ อมนุษย์ หมายถึงผู้ที่มีใช้มนุษย์ เทพ พรหม สัตว์นรก เปรต อสุรกายและภูตผีปีศาจ สัตว์ในนิยายต่าง ๆ เช่น กิณรี รวมถึงสถานที่ที่สมมติขึ้น เช่น นรก สวรรค์ เขาพระสุเมรุ จากข้อมูลสามารถจำแนกประเภทของโลกตามจินตนาการได้ 2 ประเภทย่อย ได้แก่ เทพและสัตว์ ส่วนหลักเทพปรากฏมากที่สุดซึ่งแสดงให้เห็นถึงความเชื่อต่าง ๆ ดังตัวอย่างต่อไปนี้

(19) เทพบรรทม

(20) อัปสรสำอาง

(21) กิณนรวิ

จากตัวอย่างที่ (22) – (24) ส่วนหลักมีความหมายเกี่ยวกับโลกตามจินตนาการ ได้แก่ “เทพ” หมายถึงเทวดา “อัปสร” หมายถึงนางฟ้า และ “กิณนร” หมายถึงอมนุษย์ในนิยายเป็นครึ่งคน ครึ่งนก ท่อนบนเป็นคน ท่อนล่างเป็นนก (ราชบัณฑิตยสถาน, 2542)

ช. สถานที่

สถานที่ หมายถึง ที่ตั้ง แหล่ง จากข้อมูลสามารถจัดประเภทของสถานที่ได้เป็น 2 ประเภทย่อย ได้แก่ ชื่อสถานที่ และที่อยู่บุคคล ดังตัวอย่างต่อไปนี้

- (22) ทวาย
- (23) กระวีดี
- (24) ยโสธร

จากตัวอย่างที่ (28) – (30) ส่วนหลักมีความหมายเกี่ยวกับสถานที่ ได้แก่ “ทวาย” หมายถึง ชื่อเมืองทางภาคใต้ในประเทศพม่า (ราชบัณฑิตยสถาน, 2542) “กระวีดี” หมายถึง ชื่อเมืองในประเทศอินโดนีเซีย (กรรณิการ์ จุฑามาต, 2541) และ “ยโสธร”

ฉ. ชื่อตัวละคร

ชื่อตัวละคร หมายถึง ชื่อที่ใช้แทนตัวละครที่ปรากฏในวรรณคดี ชื่อตัวละครในชื่อเพลงไทยเดิมแสดงให้เห็นถึงเอกลักษณ์ของชาติ หมายถึง ลักษณะที่บ่งบอกความเป็นชาติ หรือลักษณะที่ผู้คนในชาติมีส่วนร่วมกันผ่านนาฏศิลป์ วรรณคดี และประวัติศาสตร์ไทย ดังตัวอย่างต่อไปนี้

- (25) เงาะป่า
- (26) กากี
- (27) จินตะหราวาตี

จากตัวอย่างที่ (31) – (33) ส่วนหลักที่มีความหมายเกี่ยวกับชื่อตัวละคร ได้แก่ คำว่า “เงาะป่า” หมายถึงตัวละครในวรรณคดีไทย ประเภทบทละครร้อยกรองพระราชนิพนธ์ในพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ส่วนคำว่า “กากี” เป็นตัวละครในวรรณคดีไทยประเภทกลอนสุภาพ ที่กล่าวถึงผู้หญิงที่มีรูปร่าง กลิ่นกายหอม และมีสามีมากถึง 5 คน จึงถูกสังคมประณาม และ “จินตะหราวาตี” หมายถึงตัวละครตัวหนึ่งจากวรรณคดีไทยเรื่องอิเหนาเป็นนิยายอิงประวัติศาสตร์ซึ่งแต่งมาจากพงศาวดารชวา บทพระราชนิพนธ์ในพระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย

ญ. สิ่งของ

สิ่งของ หมายถึง วัตถุต่าง ๆ ส่วนหลักที่ปรากฏประเภทสิ่งของ จำพวกเสื้อผ้า เครื่องประดับและของใช้ ดังนั้นประเภทสิ่งของจึงเป็นประเภทความหมายที่มีความหลากหลายมาก ดังตัวอย่างต่อไปนี้

- (28) ตู๊กตาแกว่งฉลาก
- (29) แหวนประดับกำออย

(30) กระทง เขี้ยว

จากตัวอย่างที่ (25) – (27) ส่วนหลักที่มีความหมายเกี่ยวกับสิ่งของทั่วไป ได้แก่ คำว่า “ตุ๊กตา” หมายถึงของเล่นของเด็กซึ่งทำเป็นรูปคนหรือสัตว์ มักมีขนาดเล็กกว่าตัวจริง คำว่า “แหวน” หมายถึงเครื่องประดับสำหรับสวมนิ้วทำด้วยเงินหรือทอง และคำว่า “กระทง” หมายถึงภาชนะที่ทำขึ้นสำหรับลอยน้ำในประเพณีลอยกระทง (ราชบัณฑิตยสถาน, 2542)

ฎ. คำ แสดง จำนวน

คำแสดงจำนวน หมายถึง คำแสดงยอดรวมที่กำหนดนับไว้เป็นส่วน ๆ

(ราชบัณฑิตยสถาน, 2542) ได้แก่ สอง สาม สี่ แปด และครึ่ง คำแสดงจำนวนนี้จะเกิดกับคำลักษณนามเสมอ ดังตัวอย่างต่อไปนี้

(31) สี่ บาท(32) หก บาท(33) แปด บาท

จากตัวอย่างที่ (34) – (36) ส่วนหลักมีความหมายเกี่ยวกับคำแสดงจำนวน ได้แก่ “สี่” “หก” และ “แปด” หมายถึงจำนวนนับ

ฎ. อาวุธ

อาวุธ หมายถึงเครื่องมือที่ใช้ในการต่อสู้ (ราชบัณฑิตยสถาน, 2542) ส่วนหลักที่ปรากฏดังตัวอย่างต่อไปนี้

(34) กระบอง กัน(35) กระบี่ ลีลา(36) ศร ทอง

จากตัวอย่างที่ (37) – (39) ส่วนหลักมีความหมายเกี่ยวกับอาวุธ ได้แก่ คำว่า “กระบอง” หมายถึงไม้สั้นสำหรับใช้ตี มีรูปกลมบ้าง เหลี่ยมบ้าง คำว่า “กระบี่” หมายถึงอาวุธชนิดหนึ่ง ใบแบนยาว ปลายแหลม มีคมข้างหนึ่งหรือ ทั้ง 2 ข้าง ด้ามสั้น และคำว่า “ศร” หมายถึงอาวุธชนิดหนึ่งประกอบด้วยคันสำหรับยิง (ราชบัณฑิตยสถาน, 2542)

ฐ. อวัยวะ

อวัยวะ หมายถึง ชิ้นส่วนของร่างกาย (ราชบัณฑิตยสถาน, 2542) กลุ่มความหมายอวัยวะในส่วนหลักปรากฏเพียง 2 คำ ได้แก่ มือ บาท ดังตัวอย่างต่อไปนี้

(37) บาท สกุณี

(38) มือกลม

จากตัวอย่างที่ (40) – (41) ส่วนหลักมีความหมายเกี่ยวกับอวัยวะ ได้แก่ “บาท” หมายถึงเท้า และ คำว่า “มือ”

๗. ยุคสมัย

ยุคสมัย หมายถึง คราว สมัย (ราชบัณฑิตยสถาน, 2542) กลุ่มความหมายยุคสมัยใน ส่วนหลักปรากฏ 1 ชื่อเพลง ได้แก่ รัตนโกสินทร์ ดังตัวอย่างนี้

(39) รัตนโกสินทร์

จากตัวอย่างที่ (42) ส่วนหลักมีความหมายเกี่ยวกับยุคสมัย ได้แก่ “รัตนโกสินทร์”

๘. โรค

โรค หมายถึง ภาวะที่ร่างกายทำงานได้ไม่เป็นปกติเนื่องจากเชื้อโรค

(ราชบัณฑิตยสถาน, 2542) กลุ่มความหมายปรากฏเพียงคำเดียว คือ คุดทะราด ดังตัวอย่างต่อไปนี้

(40) คุดทะราดเหยียบบกรวด

จากตัวอย่างที่ (43) ส่วนหลักมีความหมายเกี่ยวกับโรค ได้แก่ “คุดทะราด” ชื่อเพลงดังกล่าวเป็น ทำนองแหล่ประจำภัณฑ์ชูชก ซึ่งเป็นอาการปฏิกิริยาอาการของชูชกที่มีอายุ การเดินหรือการพูดก็ตะกุกตะกัก จึงเปรียบเทียบกับโรคคุดทะราด ซึ่งโรคนี้เป็นโรคที่มีแผลเรื้อรังจะเดินไปไหนก็ลำบากเพราะเจ็บปวดแผล และยังเดินบนกรวดจะทำให้เกิดความเจ็บปวดมากยิ่งขึ้น จึงเรียกชื่อเพลงนี้ว่าคุดทะราดเหยียบบกรวด

ส่วนหลักที่ปรากฏมากที่สุดคือกลุ่มชาติพันธุ์ เนื่องจากการตั้งชื่อเพลงไทยเดิมเกิดจากการยืม สำเนียงเพลงของกลุ่มชาติพันธุ์ต่าง ๆ เข้าไว้ในเพลงไทยเดิม ซึ่งทำให้เห็นว่าชาติไทยให้ความสำคัญและมีการติดต่อสื่อสารกับชาติพันธุ์ต่าง ๆ จึงได้นำชื่อของกลุ่มชาติพันธุ์มาใช้ตั้งชื่อเพลง และเพลงไทยเดิม ดังกล่าวก็มีสำเนียงแตกต่างกันไปตามแต่ละกลุ่มชาติพันธุ์นั้น ๆ เช่น พม่า ชื่อเพลงที่ขึ้นต้นด้วยพม่าจะบอกถึงทำนองเพลงที่มีสำเนียงจากเพลงของพม่า เป็นต้น

2.2 ความหมายในส่วนขยาย

ความหมายในส่วนขยายปรากฏจำนวนกลุ่มความหมาย 15 กลุ่ม แต่ละกลุ่มความหมาย จะมีความแตกต่างกัน ดังแสดงตามตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 2 แสดงค่าร้อยละของกลุ่มความหมายในส่วนขยาย

กลุ่มความหมายในส่วนหลัก	จำนวน	ร้อยละ
คำกริยาแสดงอาการและท่าทาง	510	53.13
สัตว์	86	8.96
มนุษย์	77	8.02
ธรรมชาติ	67	6.98
ชาติพันธุ์	43	4.48
โลกตามจินตนาการ	38	3.96
สถานที่	31	3.23
สิ่งของ	28	2.92
ค่าแสดงจำนวน	23	2.40
เครื่องดนตรี	19	1.97
ทิศ	13	1.35
สี	10	1.04
รูปร่าง	7	0.73
เพศ	6	0.63
คำบอกลักษณะ	2	0.20
รวม	960	100

จากตารางที่ 2 แสดงค่าร้อยละของกลุ่มความหมายในส่วนขยายในชื่อเพลงไทยเดิม ซึ่งเรียงลำดับจากมากไปน้อย

ผลการศึกษาข้างต้นแสดงให้เห็นว่าในส่วนขยายที่มีความหมายคำกริยาแสดงอาการและท่าทางปรากฏมากที่สุดร้อยละ 53.13 และกลุ่มความหมายที่ปรากฏรองลงมา คือสัตว์ ร้อยละ 8.96 ส่วนกลุ่มความหมายคำบอกลักษณะปรากฏน้อยที่สุด ร้อยละ 0.20 ซึ่งแต่ละกลุ่มความหมายมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

ก. คำกริยาแสดงอาการและท่าทาง

กลุ่มความหมายคำกริยาแสดงอาการและท่าทางในส่วนขยาย จากข้อมูลสามารถจำแนกได้เป็น 3 ประเภทย่อย ได้แก่ คำกริยาแสดงอาการ คำกริยาแสดงการประสพ และคำกริยาบอกสภาพ ดังตัวอย่างต่อไปนี้

- (41) กบเดิน
- (42) แหกโอด
- (43) คู่อรชร

จากตัวอย่างที่ (44) – (46) ส่วนขยายมีความหมายเกี่ยวกับคำกริยาแสดงอาการและท่าทาง ได้แก่ “เดิน” ซึ่งเป็นคำกริยาแสดงอาการ “โอด” ซึ่งเป็นคำกริยาแสดงการประสพ และ “อรชร” ซึ่งเป็นคำกริยาบอกสภาพ หมายถึงงามอย่างเอวบางร่างน้อย (ราชบัณฑิตยสถาน, 2542)

ข. สัตว์

กลุ่มความหมายสัตว์ในส่วนขยาย จากข้อมูลสามารถจำแนกได้เป็น 6 ประเภทย่อย ได้แก่ สัตว์บก สัตว์น้ำ สัตว์ปีก สัตว์ครึ่งบกครึ่งน้ำ สัตว์เลื้อยคลานและแมลง ดังตัวอย่างต่อไปนี้

- (44) หนีเสือ
- (45) แขนกนกเอี้ยง
- (46) ต๋บนก

จากตัวอย่างที่ (47) – (49) ส่วนขยายมีความหมายเกี่ยวกับสัตว์ ได้แก่ “เสือ” ซึ่งเป็นประเภทสัตว์บก “นกเอี้ยง” และ “นก” ซึ่งเป็นสัตว์ปีก จากข้อมูลปรากฏ “นก” มากที่สุด ทั้งนี้เกิดจากเสียงของนกที่มีความไพเราะดุจเสียงเพลง จึงนำมาใช้ตั้งชื่อเพลงต่าง ๆ

ค. มนุษย์

กลุ่มความหมายมนุษย์ในส่วนขยาย จากข้อมูลสามารถจำแนกได้เป็น 3 ประเภทย่อย ได้แก่ บุคคลทั่วไป บุคคลตามความเชื่อทางศาสนา ดังตัวอย่างต่อไปนี้

- (47) โลมอณรงค์
- (48) จำปานารี
- (49) ดำเนินพราหมณ์

จากตัวอย่างที่ (50) – (52) ส่วนขยายมีความหมายเกี่ยวกับมนุษย์ ได้แก่ “อณรงค์” และ “นารี” หมายถึง ผู้หญิง ซึ่งเป็นบุคคลทั่วไป และ “พราหมณ์” หมายถึงคนในวรรณะที่หนึ่งในสังคมฮินดู ซึ่งเป็นบุคคลตามความเชื่อทางศาสนา (ราชบัณฑิตยสถาน, 2542)

ง. ธรรมชาติ

กลุ่มความหมายธรรมชาติในส่วนขยาย จากข้อมูลสามารถจำแนกได้เป็น 3 ประเภทย่อย ได้แก่ ธรรมชาติบนพื้นดิน ธรรมชาติบนท้องฟ้า และพืช ดังตัวอย่างต่อไปนี้

- (50) ชมแสงจันทร์
- (51) สรรเสริญพระจันทร์
- (52) ร้อยดอกไม้

จากตัวอย่างที่ (53) – (55) ส่วนขยายมีความหมายเกี่ยวกับธรรมชาติ ได้แก่ “แสงจันทร์” “พระจันทร์” ซึ่งเป็นธรรมชาติบนท้องฟ้า และ “ดอกไม้” ซึ่งเป็นพืช

จ. ชาติพันธุ์

กลุ่มความหมายชาติพันธุ์ในส่วนขยายที่ปรากฏ ดังตัวอย่างต่อไปนี้

- (53) นกขมิ้นมอญ
- (54) นกเขาชะแมร์
- (55) ทยอยเขมร

จากตัวอย่างที่ (59) – (61) ส่วนขยายมีความหมายเกี่ยวกับชาติพันธุ์ ได้แก่ ชาติพันธุ์ “มอญ” หมายถึง ชื่อชนชาติหนึ่งเคยเป็นใหญ่ทางตอนใต้ของพม่า และปัจจุบันเป็นส่วนหนึ่งของพม่า และ “เขมร” หมายถึงชื่อประเทศและชนชาติที่อยู่ในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ มีพรมแดนติดต่อกับไทย ลาว และเวียดนาม (ราชบัณฑิตยสถาน, 2542)

ฉ. โลกตามจินตนาการ

กลุ่มความหมายโลกตามจินตนาการในส่วนขยาย ได้แก่ อมนุษย์ หมายถึงผู้ที่มีใช้มนุษย์ เทพ พรหม สัตว์นรก เปรต อสุรกายและภูตผีปีศาจ สัตว์ในนิยายต่าง ๆ รวมถึงสถานที่ที่สมมติขึ้น เช่น นรก สวรรค์ เขาพระสุเมรุ จากข้อมูลสามารถจำแนกได้เป็น 2 ประเภทย่อย ได้แก่ เทพ และสัตว์ในวรรณคดี ดังตัวอย่างต่อไปนี้

- (56) จินพญาครุฑ
- (57) ประชุมเทวราช
- (58) กำสรवलสุรางค์

จากตัวอย่างที่ (62) – (64) ส่วนขยายมีความหมายเกี่ยวกับโลกตามจินตนาการ ได้แก่ “พญาครุฑ” หมายถึงพญานกในเทพนิยายเป็นพาหนะของพระนารายณ์ “เทวราช” หมายถึงเทวดา และ “สุรางค์” หมายถึงนางฟ้า ซึ่งเป็นเทพ (ราชบัณฑิตยสถาน, 2542)

ข. สถานที่

กลุ่มความหมายสถานที่ในส่วนขยาย จากข้อมูลสามารถจำแนกได้เป็น 2 ประเภทย่อย ได้แก่ ชื่อสถานที่และที่อยู่บุคคลเช่น ทำอัฐิ ปากท่อ พระนคร ดังตัวอย่างต่อไปนี้

(59) มอญทำอัฐิ

(60) เขมรปากท่อ

(61) ชมตลาด

จากตัวอย่างที่ (65) – (67) ส่วนขยายมีความหมายเกี่ยวกับสถานที่ ได้แก่ “ทำอัฐิ” หมายถึงชื่อสถานที่หนึ่งในจังหวัดนนทบุรี “ปากท่อ” หมายถึงชื่อสถานที่หนึ่งในจังหวัดราชบุรี และ “ตลาด” หมายถึงที่ชุมนุมเพื่อซื้อขายของต่าง ๆ (ราชบัณฑิตยสถาน, 2542)

ข. สิ่งของ

กลุ่มความหมายสิ่งของในส่วนขยาย จากข้อมูลสามารถจำแนกได้เป็น 3 ประเภทย่อย คือ ภาชนะ อุปกรณ์ และสิ่งของ ดังตัวอย่างต่อไปนี้

(62) ลอยถาด

(63) ไต่ลวด

(64) ถอนสมอ

จากตัวอย่างที่ (68) – (70) ส่วนขยายมีความหมายเกี่ยวกับสิ่งของ ได้แก่ “ถาด” หมายถึงภาชนะใส่สิ่งของ ซึ่งเป็นภาชนะ “ลวด” หมายถึง โลหะที่เอามาตีเป็นเส้น ซึ่งเป็นอุปกรณ์ และ “สมอ” หมายถึงของหนักที่ล้ามีโซ่หรือเชือกอยู่กับเรือ เวลาจอดเรือใช้ทอดลงไปใต้น้ำให้เกาะพื้น ซึ่งเป็นสิ่งของ

ฉ. คำแสดงจำนวน

จำนวน หมายถึง กลุ่มความหมายจำนวนในส่วนขยาย จากข้อมูลปรากฏส่วนขยายดังตัวอย่างต่อไปนี้

(65) ลาวสามท่อน

(66) พม่าห้าท่อน

(67) แม่ม่ายสามคน

จากตัวอย่างที่ (71) – (73) ส่วนขยายมีความหมายเกี่ยวกับคำแสดงจำนวน ได้แก่ “สามท่อน” “ห้าท่อน” และ “สามคน”

ญ. เครื่องดนตรี

กลุ่มความหมายเครื่องดนตรีในส่วนขยาย จากข้อมูลสามารถจำแนกได้เป็น 3 ประเภทย่อย ได้แก่ เครื่องตี เครื่องสี และเครื่องเป่า ดังตัวอย่างต่อไปนี้

- (68) จิ้นขลุ่ย
 (69) พม่ากลองยาว
 (70) จิ้นซิมใหญ่

จากตัวอย่างที่ (74) – (76) ส่วนขยายมีความหมายเครื่องดนตรี ได้แก่ “ขลุ่ย” หมายถึงชื่อเครื่องดนตรีชนิดหนึ่งสำหรับเป่าให้เป็นเพลงซึ่งเป็นเครื่องเป่า “กลองยาว” หมายถึงเครื่องตีที่ทำด้วยไม้ มีลักษณะยาว และ “ซิม” หมายถึง ชื่อเครื่องดนตรีจีนชนิดหนึ่ง ไซ้ตี ซึ่งเป็นเครื่องตี

ฎ. ทิศ

ทิศ หมายถึง แนว ทางที่มุ่งไป (ราชบัณฑิตยสถาน, 2542) จากข้อมูลชื่อเพลงไทย เดิมปรากฏส่วนขยาย ดังตัวอย่างต่อไปนี้

- (71) น้ำค้างตะวันตก
 (72) น้ำค้างตะวันออก
 (73) ดอกไม้เหนือ

จากตัวอย่างที่ (77) – (79) ส่วนขยายมีความหมายเกี่ยวกับทิศ ได้แก่ “ตะวันตก” “ตะวันออก” และ “เหนือ” จากข้อมูลไม่ปรากฏชื่อทิศใต้หรือทิศตะวันออกเฉียงเหนือ

ฏ. สี

สี หมายถึง ลักษณะของแสงสว่างที่ปรากฏให้เห็น(ราชบัณฑิตยสถาน, 2542) จากข้อมูลปรากฏส่วนขยาย ดังตัวอย่างต่อไปนี้

- (74) จำปาทอง
 (75) มณฑาทอง
 (76) ผกากาญจน์

จากตัวอย่างที่ (80) – (82) ส่วนขยายมีความหมายเกี่ยวกับสี ได้แก่ “ทอง” และ “กาญจน์” ซึ่งหมายถึง สีของดอกไม้ที่มีสีทองหรือเหลืองนวล จากข้อมูลปรากฏสีทองมากที่สุด ส่วนสีอื่นที่ปรากฏ เช่น สีชมพู สีเขียว

ฐ. รูปว่าง

รูปว่าง หมายถึง ลักษณะของร่างกายหรือสิ่งของต่างๆ(ราชบัณฑิตยสถาน, 2542) จากข้อมูลปรากฏส่วนขยาย ดังตัวอย่างต่อไปนี้

(77) กระทบน้อย

(78) การเวกใหญ่

(79) การเวกเล็ก

จากตัวอย่างที่ (83) – (85) ส่วนขยายมีความหมายเกี่ยวกับรูปว่าง ได้แก่ “น้อย” “ใหญ่” และ “เล็ก” หมายถึงรูปว่างหรือลักษณะที่มีความแตกต่างกัน

ฑ. เพศ

เพศ หมายถึง รูปที่แสดงให้รู้ว่าหญิงหรือชาย (ราชบัณฑิตยสถาน, 2542) จากข้อมูลสามารถจำแนกได้เป็น 2 ประเภทย่อย คือ เพศผู้และเพศเมีย จากข้อมูลปรากฏส่วนขยาย ดังตัวอย่างต่อไปนี้

(80) เต่าทองตัวผู้

(81) เต่าทองตัวเมีย

(82) การเวกตัวผู้

จากตัวอย่างที่ (86) – (88) ส่วนขยายมีความหมายเกี่ยวกับเพศ ได้แก่ “ตัวผู้” และ “ตัวเมีย” หมายถึงการแสดงลักษณะทางเพศ จากข้อมูลประเภทของเพศจะปรากฏคู่กันเสมอ เช่น เมื่อมีเพลงการเวกตัวผู้ ก็จะมีเพลงการเวกตัวเมีย

ฒ. คำบอกลักษณะ

คำบอกลักษณะ หมายถึง คำที่แสดงหรือบ่งบอกลักษณะของสิ่งต่าง ๆ (ราชบัณฑิตยสถาน, 2542) จากข้อมูลปรากฏส่วนขยายเพียง 2 คำ ดังตัวอย่างต่อไปนี้

(83) ต้อยรูป

(84) ร่วงวง

จากตัวอย่างที่ (89) – (90) ส่วนขยายมีความหมายเกี่ยวกับคำบอกลักษณะ ได้แก่ “รูป” หมายถึงสิ่งที่เห็นว่ามีรูปร่าง และ “วง” หมายถึงลักษณะที่มีการรวมกันเป็นหมู่หรือกลุ่ม

ผลการศึกษาข้างต้นแสดงให้เห็นว่า ในส่วนขยายมีกลุ่มความหมายคำกริยาแสดงอาการและท่าทางปรากฏมากที่สุด ส่วนกลุ่มความหมายสัตว์ มนุษย์ ธรรมชาติ และพืช ปรากฏข้อมูลรองลงมา นอกจากนี้ในส่วนขยายยังปรากฏกลุ่มความหมายอื่น ๆ ได้แก่ กลุ่มความหมายทิศ กลุ่มความหมายสี กลุ่มความหมายรูปร่าง กลุ่มความหมายเพศ กลุ่มความหมายคำบอกลักษณะ

เมื่อเปรียบเทียบความหมายส่วนหลักและส่วนขยายของชื่อเพลงไทยเดิมพบว่าความหมายส่วนหลักแตกต่างกับความหมายส่วนขยาย กล่าวคือ กลุ่มความหมายชาติพันธุ์ปรากฏในส่วนหลักมากกว่าปรากฏในส่วนขยาย เนื่องจากชื่อเพลงไทยเดิมนิยมนำชื่อกลุ่มชาติพันธุ์ต่าง ๆ มาตั้งชื่อเพลงในส่วนหลักเพื่อบอกถึงสำเนียงเพลงและที่มาของเพลงนั้น ๆ เช่น มอญ เกิดจากการนำเพลงสำเนียงมอญมาปรับทำนองเพลงเป็นของไทยเท่านั้น ซึ่งไม่ได้เกิดจากการนำเพลงมอญมาใช้โดยตรง ส่วนขยายปรากฏคำกริยาแสดงอาการมากที่สุดเพื่อบอกถึงกิริยาอาการต่าง ๆ ที่นำมาขยายส่วนหลัก

3. สรุปและอภิปรายผล

จากผลการศึกษาความหมายชื่อเพลงไทยเดิมพบว่าประเด็นที่น่าสนใจเกี่ยวกับความหมายของชื่อเพลงไทยเดิม 3 ประเด็น ดังรายละเอียดต่อไปนี้

ประเด็นแรก ชื่อเพลงไทยเดิมสามารถสะท้อนสภาพสังคมไทย ได้แก่ สังคมไทยมีความสัมพันธ์กับต่างประเทศ สังคมไทยเป็นสังคมเกษตรกรรมและมีสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติ กล่าวคือ สังคมไทยมีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกับประเทศเพื่อนบ้านจากความสัมพันธ์กับประเทศเพื่อนบ้านเป็นเหตุผลทำให้เกิดการรับวัฒนธรรมด้านเพลงเข้ามาในเพลงไทยเดิม (ทองแถม นาถจำนง, 2557: 37) โดยการรับเอาทำนองเพลงและสำเนียงเพลงเข้ามาในเพลงไทยเดิม และมีการตั้งชื่อบอกสำเนียงภาษาตามทำนองเพลงนั้น ๆ เช่น เพลงสำเนียงแขก เขมร ขอม เงี้ยว จีน ญี่ปุ่น ฝรั่งเศส พม่า ยวน ลาว (มนตรี ตราโมท, 2540: 95) การตั้งชื่อเพลงโดยชื่อกลุ่มชาติพันธุ์เป็นการบอกสำเนียงเพลงเท่านั้น ไม่ได้เกิดจากการนำเอาบทเพลงของกลุ่มชาติพันธุ์ต่าง ๆ มาใช้โดยตรง นอกจากนี้สังคมไทยยังเป็นสังคมเกษตรกรรม ผู้คนมีความเกี่ยวข้องกับอาชีพทำไร่ ไถนา ปลูกข้าว ทำสวน ทำไร่ เลี้ยงสัตว์ (ถนงศักดิ์ เสงี่ยมประชา, 2544: 27) จึงเป็นเหตุผลหนึ่งที่ทำให้มีนำชื่อของสัตว์มาตั้งเป็นชื่อเพลงไทยเดิม เช่น ช้าง ม้า นก เต่า ปลา รวมถึงสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติในประเทศที่มีผลต่อการตั้งชื่อเพลงไทยเดิม เช่น ดอกไม้ พืช สิ่งที่อยู่บนท้องฟ้า โดยเฉพาะพระจันทร์ที่มนุษย์เราใช้พระจันทร์เป็นสื่อในชื่อเพลงที่จะแสดงความงดงาม สว่างไสว ดุจดั่งแสงจันทร์ที่ส่องอยู่บนท้องฟ้า (ชนก สาคกริก, 2554: 256) ส่วนดอกไม้ก็ปรากฏในเพลงไทยเดิมเป็นจำนวนมาก เพราะความงามของ

ดอกไม้ถูกนำมาเปรียบกับความอ่อนหวานของเพลง กล่าวโดยสรุปแล้วการตั้งชื่อเพลงไทยเดิมดังกล่าวได้นำสิ่งที่อยู่รอบตัวมาใช้ตั้งชื่อเพลงไทยเดิมซึ่งมีความเกี่ยวข้องกับคนไทยทั้งทางด้านเกษตรกรรม การดำเนินชีวิตที่ใกล้ชิดกับธรรมชาติ ดังจะเห็นได้จากการนำความหมายเหล่านี้มาใช้ไว้ในชื่อเพลงไทยเดิมทั้งส่วนหลักและส่วนขยาย

ประเด็นที่สอง ชื่อเพลงไทยเดิมสะท้อนให้เห็นวัฒนธรรมของชาติ โดยประสมประสานกันระหว่าง นาฏศิลป์ วรรณคดี และประวัติศาสตร์ไทย ดังจะเห็นได้จากเพลงไทยเดิมหลายเพลงที่นำประเภทของนาฏศิลป์ ชื่อของบุคคลในวรรณคดีหรือประวัติศาสตร์ไทยมาตั้งชื่อเพลงไทยเดิม เช่น หงส์พ่อน ระเบิดาเทศ อีเหนาแปลง จินตหราวาที ขุนช้างขุนแผน สุริโยทัย นเรศวรชนช้าง สิ่งเหล่านี้สะท้อนให้เห็นถึงถึงความเป็นเอกลักษณ์ของชนชาติไทย

ประเด็นสุดท้าย ชื่อเพลงไทยเดิมสะท้อนให้เห็นถึงความเชื่อของคนไทย และความเชื่อยังมีความผูกพันกับคนไทยมาอย่างช้านาน คนไทยมีความเชื่อเกี่ยวกับเทวดา นางฟ้า ภูต ผี ปีศาจ สิ่งศักดิ์สิทธิ์ และคติความเชื่อในลัทธิศาสนาต่าง ๆ ได้แก่ ลัทธิศาสนาพราหมณ์ – ฮินดู (ประภาศรี สีหอำไพ, 2550: 9) เมื่อเกิดความเชื่อดังกล่าว การตั้งชื่อเพลงไทยเดิมจึงมีความเกี่ยวข้องกับสิ่งเหล่านั้น ดังปรากฏชื่อเทพ เทวดา ในเพลงเทพชาติรี เทพธัญจน อัสพรสำอาง พิรุณสังข์ฟ้า

ผลการศึกษาการตั้งชื่อเพลงไทยเดิมแตกต่างกับงานวิจัยการตั้งชื่ออื่น ๆ กล่าวคือ ความหมายของชื่อเพลงไทยเดิมจะเน้นที่ความหมายซึ่งสัมพันธ์กับเพลงเป็นหลัก เช่น ลำเนียง ทำนอง จังหวะ แต่การศึกษาอื่น ๆ เช่น การตั้งชื่อบุคคลจะให้ความหมายถึงความเจริญรุ่งเรือง ความกล้าหาญ และชัยชนะ และการตั้งชื่อสถานที่ต่าง ๆ ที่ตั้งชื่อเพื่อให้เกิดความเป็นสิริมงคล ความมั่นคงถาวร และความเจริญก้าวหน้า

นอกจากนี้การจัดประเภทความหมายของชื่อเพลงไทยเดิมยังแสดงถึงสภาพทางสังคมและวัฒนธรรมไทยที่แตกต่างกับสังคมอื่น ๆ ผลการศึกษานี้สอดคล้องกับแนวคิดของ Lakoff (1990) ที่กล่าวถึงการจัดประเภททางความหมายซึ่งเป็นความคิดพื้นฐานของมนุษย์ไว้ว่า แต่ละกลุ่มชาติพันธุ์จะมีการจัดประเภทสิ่งของต่าง ๆ แตกต่างกันไป เนื่องจากมีความแตกต่างกันทางด้านภาษา วัฒนธรรม สภาพสังคม รวมไปถึงความคิด ทศนคติ และการมองโลกที่แตกต่างกันออกไปอีกด้วย

เอกสารอ้างอิง

- กฤษณา กุศลลาสัย. 2543. *วัฒนธรรมสัมพันธ์: ไทย-อินเดีย*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์ศยาม.
- กวรรณิการ์ จุฑามาศ. 2541. *ยะวา-ชาวในบางกอก*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- ชนก สาคริก. 2554. "พระจันทร์กับดนตรีไทย". *วารสารราชบัณฑิตยสถาน*. 36 (2): 256 – 272.
- ณรงค์ เส็งประชา. 2544. *วิถีไทย*. กรุงเทพมหานคร: โอเดียนสโตร์.
- ทองแถม นาถจำนง. 2557. *ขับ ล้ำ เพลงลาว มาจากไหน?*. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ทางอีสาน.
- นกวัดณ์ สาระ. 2550. *การตั้งชื่อร้านค้าในจังหวัดปัตตานี: ความสัมพันธ์ระหว่างชื่อร้านค้ากับวิถีชีวิตในชุมชน*. วิทยานิพนธ์อักษรศาสตรมหาบัณฑิต สาขาภาษาไทย, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- นพวรรณ พันธุ์เมธา. 2544. *คลังคำ*. กรุงเทพมหานคร: อมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง จำกัด (มหาชน).
- น้องนุช มณีอินทร์. 2543. *การปรับเปลี่ยนของชื่อหมู่บ้านในจังหวัดเชียงใหม่*. วิทยานิพนธ์อักษรศาสตรมหาบัณฑิต สาขาภาษาศาสตร์, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ประภาศรี สีหอำไพ. 2550. *วัฒนธรรมทางภาษา*. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ปรัศนี อารังโสติสกุล. 2550. *การศึกษาชื่อหมู่บ้านในอำเภอองไกรลาส จังหวัดสุโขทัย*. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาภาษาไทย, มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- ปานทิพย์ มหาไทรภพ. 2545. *นามสกุลพระราชทานในพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว: การวิเคราะห์ทางอรรถศาสตร์ชาติพันธุ์*. วิทยานิพนธ์อักษรศาสตรมหาบัณฑิต สาขาภาษาศาสตร์, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ปราณี กุลละวณิชย์. 2535. *ชื่อหมู่บ้านในมณฑลทลกวาสี และภาคตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศไทย*. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- มนตรี ตราโมท. 2540. *ดุริยางคศาสตร์ไทย: มนต์รี ตราโมท*. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร: มติชน.
- รติการณ สุขเกษม. 2544. *ภาษาที่ใช้ในการตั้งชื่อธุรกิจการค้าภายในเทศบาลนครหาดใหญ่ อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา*. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาภาษาไทย, มหาวิทยาลัยทักษิณ.
- ราชบัณฑิตยสถาน. 2542. *พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2542*, ออนไลน์.
- วนิดา เจริญสุข. 2532. *นามสกุลของคนไทยเชื้อสายจีน: การวิเคราะห์ทางอรรถศาสตร์ชาติพันธุ์*. วิทยานิพนธ์อักษรศาสตรมหาบัณฑิต สาขาภาษาศาสตร์, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

- วรางคณา สว่างตระกูล. 2540. *การศึกษาภาษาที่ใช้ในการตั้งชื่อของคนไทยในกรุงเทพมหานคร*.
 วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาภาษาศาสตร์, มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- วาทิต พุ่มอยู่. 2548. *การศึกษาคำเรียกข้าวและระบบนิเวศน์เรื่องข้าวในภาษาเอเชียตะวันออกเฉียงใต้
 ตามแนวอรรถศาสตร์ชาติพันธุ์*. วิทยานิพนธ์อักษรศาสตรมหาบัณฑิต สาขาภาษาศาสตร์,
 จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- วิยะดา จงบรรจบ. 2534. *การศึกษาภาษาที่ใช้ในการตั้งชื่อธุรกิจการค้า*. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหา
 บัณฑิต สาขาภาษาศาสตร์, มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- สุภาพรณ ฌ บางช้าง. 2527. *การใช้ภาษาในการตั้งชื่อคนไทย*. กรุงเทพมหานคร: โครงการเผยแพร่
 ผลงานวิจัยฝ่ายวิจัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สุภาวดี เนียมประเสริฐ. 2552. *วิเคราะห์สุนทรียภาพทางภาษาและแนวคิดที่มีในเพลงไทยเดิมที่ใช้
 ประกอบการรำ*. สารนิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาภาษาไทย, มหาวิทยาลัยนเรศวร.
- สมชาย ลำเนียงงาม. 2545. *ลักษณะภาษาที่แสดงความเปลี่ยนแปลงของความเชื่อเกี่ยวกับสิริมงคลและ
 กาลกิณีในชื่อของคนไทย*. วิทยานิพนธ์อักษรศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาภาษาไทย, จุฬาลงกรณ์
 มหาวิทยาลัย.
- อมรา ประสิทธิ์รัฐสินธุ์ ยุพาพรรณ หุ่นจำลอง และสร้อยญา เสวตมาลย์. 2546. *ทฤษฎีไวยากรณ์*.
 กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- อุมารณณ์ สังขมาน. 2554. "มนุษยศาสตร์ในทศวรรษใหม่: พลวัตแห่งองค์ความรู้กับพหุลักษณะทาง
 วัฒนธรรม". *บทความเสนอในการประชุมวิชาการระดับชาติ เรื่องการตั้งชื่อภาษาไทยของผัก
 พื้นบ้านในจังหวัดสระบุรี*, 18 – 19 สิงหาคม 2554. กรุงเทพมหานคร: แชน โพร์ ฟรินดิง จำกัด.
- Boas, F. 1964. *On Geographical Names of the Kwakiutl Indians. Language in Culture and
 Society*. ed Dell Hymes (New York : Harper and Row Publisher), 171 – 176.
- Lakoff. 1990. *Woman, fire and dangerous things: what categories reveal about mind*. Chicago:
 University of Chicago Press.